

ABONAMENTELE

Pentru Sibiu:

lună 1 cor. 70 bani, $\frac{1}{4}$ an 5 cor., $\frac{1}{2}$ an 10 cor., 1 an 20 cor.
Pentru ducerea la casă cu 30 bani pe lună mai mult

Pentru monarhie:

1 lună 2 cor. 40 bani, $\frac{1}{4}$ an 7 cor., $\frac{1}{2}$ an 14 cor., 1 an 28 cor.

Pentru România și străinătate:

$\frac{1}{4}$ an 10 franci, $\frac{1}{2}$ an 20 franci, 1 an 40 franci.

Abonamentele se fac numai plătindu-se înainte.

TRIBUNA

INSERTIUNILE

Un șir garmond prima-dată 14 bani, a doua-oră 12 bani
a treia-oră 10 bani și timbru de 60 bani.

Redacția și administrația: Strada Poplăcei Nr. 15.

Se prenumără la poște și librării.

Epistole nefranțate se refușă. — Manuscripte nu se luapioază.

Numeri singuratici la 10 bani se vând în Sibiu: la librăria „Tipografie”, societate pe acțiuni și la librăria L. Michaelis, strada Cismădiei, 27. — În Alba-Iulia: la librăria Weiss Bernat „la loterie”

Puncte negre.

(2). Nici guvernul dlui Széll nu se poate emancipa ori nu vrea să se emancipeze de vechea tactică a politicii maghiare șoviniste: *terorisarea*. De când s'a cocoțat la putere, cu promisiuni dulci și făcând fețe vesele și ploconindu-se la toți, actualul premier n'a căutat nici dinșul să aprofundeze cu studiu serios chestiunea naționalităților, călcăiul vulnerabil al țerei noastre. S'a mulțumit și dumnealui să pună stăpânire pe moștenirea antecesorilor sei și cel mult a încercat să modernizeze, prin decorații de salon, arsenalul de arme întemeiat pentru același scop nebun: *anihilarea naționalităților nemaghiare ca individualități etnice*.

Cu toate-că promisesse cu gura plină „lege, drept și dreptate”, dl Széll în faptă se găsește tot atât de aproape de practicarea acestor principii de stat fundamentale, pe cât este de aproape limba maghiară de spiritul limbilor europene, sau pe cât a fost de aproape un Tisza Kálmán sau un Bánffy de moralitatea politică.

În chipul acesta, guvernul actual nu poate însemna pentru noi și pentru nici un om cumințe altceva decât *continuarea violenței politice maghiare a urei de rasă*. În fața acestui adevăr axiomatic, toate încercările în stil pretins diplomatic și cu pretenție de serioase conjeturi politice ale unor neastîmpărați pacificatori români de peste frontiere, dispar și vor dispărea mereu tot atât de neobservate ca ori-ce basini de săpun, fie săpunul ori-cât de rafinat și beșicutele ori-cât de umflate.

Ori-cât de temerare figuri de gimnastică politică își vor permite asemenea saltimbanci, ele nu vor reuși să ne câștige atențiunea și aprobarea, decât cel mult vor stîrni interesarea curioșilor nevrîstnici ca judecată serioasă.

Nu mai la depărtări mari și numai pentru oameni cari înșiși se găsesc mulțumiți de o proprie situație fericită — se poate produce iluziunea optică a unor stări politice mai îndulcite în ce privește naționalitățile nemaghiare din țeară. Numai politicienii ușurei și cari tocmai din cauza felului lor flustratic și aventuros de a fi și de a cugeta au „perdut de mult și definitiv sentimentul situației noastre politice, numai asemenea preținși bărbați politici ai Românilor își pot permite risicul de a serie și de a întări cu semnătura numelui lor imposibilități ca de pildă aserțiunea discreditată dintru început: că „ideea unei împăcări între Români și Maghiari ar fi făcut progrese mari... În faptă, jocul neserios cu această sugubeață idee de împăcare, este de același calibru ca jocul esaltat al Maghiarilor cu ideea lor de stat. Sînt deopotrivă două idei, de cari nimeni la noi nu-și poate face și nu va reuși să-și facă vre-odată o idee serioasă!

În timpuri atât de critice pentru noi, când puterea de stat nu se îndestulește cu negațiunea ori-cărui prezent național ce-l avem, dar' nu vrea să ne recunoască nici trecutul nostru național și cu atât mai puțin vre-o îndreptățire la un viitor național: în asemenea timpuri nu-și nici posibil nici admirabil să ne lăsăm preocupati de gogorile d'al de... împăcări cu Maghiarii.

Dacă astăzi, în starea noastră politică de acum, am fi capabili de o împăcare cu vrășmașii noștri de moarte, — se ni-se ierte, dar' această faptuire ar constitui de-a dreptul nu numai un păcat național, dar' și o nemernică eroare a memoriei acelor sfînci eroi-martiri ai neamului nostru, pe cari haini dușmani ni-i batjocoresc cu apetit de fiare!

Cu ziua care trece, cu ziua care vine — constelațiunea situației noastre politice rămâne aceeași: întunecată ca

de vremuri grele, încărcată peste tot cu nouri vijelioși și amenințători... Nicăiri, vre-un colț azurflu... Nicăiri, vre-o licărire de bun simț și de îndulcire din partea vrășmașilor, din partea guvernului, din partea puterii de stat...

Pretutindenea, numai puncte negre... În toate părțile, numai pregătiri de prigoniri nouă... În tot locul, numai tipet de ură, amenințări și teroare la adresa noastră...

Puncte negre, numai puncte negre și nici un punct luminos! Eată ce vedem și ce trebuie să vadă ori-cine și astăzi în politica de guvernament maghiară față cu noi.

Ei bine, ce face omul când se vede asaltat tot mai năvalnic de primejdii? Ce face omul în vremi de vijelie?...

Se mângâie cu fantasmagorii de salvare din senin categoric improbabile? Se roagă de milă?... Cerșește îndurare?...

Nu. Astea-s deprinderi de lași. Astea-s forțele cerșitorilor, ear' nu armele luptătorilor. Și fatalmente, asemenea atitudini nevoiaș n'au reprezentat nici-odată alt remediu decât — sinuciderea!

În fața primejdiilor, bărbatul se decide să reziste. Să reziste cu atât mai înverșunat, cu cât primejdiile devin mai grave. Pe vreme de vijelie omul cumințe nu se roagă nici de fulger nici de tunet și nici nu se adăpostește în părțile de unde vine vijelia, ci-nu... căminul lui. Bărbatul adevărat, amenințat cu nimicire de către adversari, nu fantasează scăpare nici nu imploră milă. Ci se pregătește de luptă și nu plîns, ci cuvînt de curaj și vioriește din pieptul lui.

Noi Români, fost-am bărbați. Și vrem să fim bărbați. Cerșitori n'am fost. Cerșitori nu vrem să fim. Să lăsăm deci în colțuri de uliți sau în porți de biserici pe toți cei-ce se milojesc. Să-î lăsăm acolo, împărțindu-i cel mult de atenția unei — eleimosine.

Ear' noi să ne vedem de calea noastră. De calea noastră unde fiecare pas, fiecare poziție înseamnă o muncă, o stăruință de fer, o luptă.

Vedem punctele negre. Trebuie să le vedem. Și ca bărbați, nu vom căuta să ne închidem ochii în fața lor. Nu vom căuta să dormim ca să visăm... puncte luminoase. Ci vom căuta să ștergem noi, cu voința noastră, acele puncte. Vom căuta să alungăm noi, cu puterea noastră, primejdiile întunecate.

Atunci, numai atunci nu vor minți cei-ce ar spune că ni-se arată puncte luminoase!

Sibiu, 6 Aprilie n.

Noul ministru, contele Széchenyi Gyula a depus ieri jurământul de fidelitate în mâinile M. Sale, în prezența prim-ministrului maghiar Széll și a contelui Andrássy, camarar suprem al curții. După prestarea jurământului noul ministru a fost primit în audiență privată din partea Monarhului și cu ziua de ieri și-a început activitatea ca titular al ministerului maghiar de pe lângă M. Sa.

În chestia liturghiei maghiare. Se plînge amar „Magyarország”, că la rușinea pățită de peregrinii maghiari, cari pleaseră la Roma cu scopul să aducă în traistă pe seama celor de acasă liturghia maghiară, a contribuit foarte mult și reprezentantul austro-ungar pe lângă vatican, care nu numai că a avut o atitudine antipatică față cu cauza „Maghiarilor”, ci a neglijat așa face datorita de a interveni pentru audiență la Papa și de a se prezenta și el. Aceeași foaie crede a ști, că Papa se va pronunța în curînd în afacerea aceasta pe ocasiunea primirii marelui peregrinaj catolic maghiar la finea lui Aprilie, când va face declarațiuni și cu privire la alte

chestiuni, ce privesc Ungaria, declarațiuni, cari vor produce o mare surprindere în Ungaria.

Budgetul comun. Ieri, Joi, s'a început la Viena consultările pentru stabilirea budgetului comun pe anul ce vine. În acest scop a mers la Viena ministrul maghiar Széll, Lukács și Fejérváry, cari au fost primiți ieri pe rînd în audiență din partea Monarhului. E vorba, că ministrul comun de războiu va cere de astă-dată urcarea budgetului seu, în mod simțitor, fiindcă procurarea de tunuri nouă pe seama armatei noastre a devenit inevitabilă, precum neîncunjurat de lipsă sînt și unele inovațiuni la — marină. Membrii guvernului maghiar au mers la Viena cu planul de a face opoziție ministrului comun de războiu, dacă îi va lăsa — Monarhul.

La comandă.

(3). Luni, înainte de a se termina discuția asupra budgetului țerei, prim-ministrul Széll a rostit o vorbire în dieta maghiară, cu care a electrisat inimile, pururea guvernamentale.

Garda, totdeauna credincioasă celui ce are puterea în mână, l'a aplaudat cu frenesie în dietă și i-a făcut și seara, la club, o manifestație splendidă.

Toate lămpile aprinse, toate mesele întinse și toate palmele bine pregătite pentru a aplauda pe „marele bărbat de stat maghiar” la intrarea sa în saloanele clubului.

Și așa s'a făcut. Și ministrul-president Széll era fericit și radios.

Ce anume se întimplase? Ministrul-president Széll, omul „legei, dreptului și dreptății” declarase în dietă, că „legile eclesiastice nu vor fi revizuite”; că el, actualul prim-ministru maghiar e „santinela credincioasă a învingerilor liberale de până acuma”; și că politica sa e concentrată în menținerea la suprafață a „liberalismului maghiar”.

Da. Lucrurile acestea le-a accentuat Széll în „memorabila” sa vorbire de Luni, și pentru ele i-s'a făcut manifestațiunea de care vorbesc cu mare entuziasm toate gazetele maghiare.

A spus Széll ceva nou în aceea ce a spus? Nu! Eșit fiind de guvernul seu din partidul liberal, e de sine înțeles, că Széll trebuie să se declare la toată ocaziunea de energie apărător al liberalismului maghiar, căci altcum îl mătura dela suprafață concurrentul seu în chestii de liberalism, — Bánffy.

Dar' vorba e, că spus-a și ceva cumințe domnului Széll? Nu! Pentru-că revizuirea legilor eclesiastice nu o cere nimeni dela partidul liberal, care a „fericit” țeara cu ele. Atăta cumințenie ar trebui să presupună guvernul maghiar la cei-ce sînt pentru revizuire. De altă parte și guvernul maghiar ar trebui să aibă atăta cumințenie și să înțeleagă, că liberalismul maghiar n'a legat cu nimeni contract ca să trăiască pe vecie. Iși va da și el odată obșteșcul suflet; ear' Széll sau urmașul seu va rămîne santinela simplă, fără să mai aibă ce — păzi.

„Reichswehr” le și spune verde Maghiarilor să o lase mai pe jos cu liberalismul lor; pentru-că părăzi de acestea a mai văzut lumea. Se făcea mare paradă cu liberalismul și în Germania și în Austria; dar' azi mai ia-l de unde nu-i! Așa o vor păși și Maghiarii cu liberalismul lor. Ei au însă norocul, că liberalismul lor e prea tîner; nu l'a venit vremea să moară. Se află în primăvară. Dar' va veni și lui vara dogoritoare și toamna și iarna, și nu-i va mai striga nimeni „éljen”.

Așa le proorocește „Reichswehr” Maghiarilor și bine le proorocește. Și Maghiarii o știu aceasta singuri, destul de bine.

Atunci de ce atîta paradă, cu accentuarea și sîrbătorirea liberalismului lor, zdruncinator de moravuri publice?

Se face la comandă! Guvernul are lipsă de tîmăieri, pentru a se impune la Viena; și tîmăiere nu i-se poate face decât pe tema aceasta. Guvernul maghiar ține să arete Vienei din când în când, că liberalismul e tare în Ungaria și că numai guverne eșite din liberalismul maghiar au drept de existență în Ungaria.

Fantasmagorie goală pentru a seduce lumea. Așa a făcut Wekerle când se afla aproape de cădere, și așa au făcut și alți șefi de guverne maghiare. De ce să fie Széll altcum? Își comandă deci și el tîmăieri, pentru-că probabil e aproape de — ducă. Atîta tot.

Prigonirea tinerimei noastre.

În ce privește știrea novelor prigoniri ce s'au pus la cale în contra cîtorva studenți universitari români din Cluj, aflăm deocamdată atît, că sînt înscenate la ordinile directe ale faimosului ministru de în-culte și de de-strucție publică Wlassics.

Tinerii I. Scurtu, C. Steer, I. Moga și L. Domide au fost ascultați; cei dintîii doi în cauza peregrinajului la Tebea, ear' ceilalți în cauza unei telegramme de felicitare trimisă dlui deputat Schneider pentru energicul discurs rostit în delegațiuni despre cauza Iancu.

Toți au dat răspunsuri categorice românești. Tinerii G. Novacovici, fiind bolnav acasă, a fost împedecat să se prezente. Cercetarea decurge.

Angelo de Gubernatis.

Cine nu cunoaște acest nume? E numele amicului causei române, amicului popoarelor asuprite.

Măne, la 7 Aprilie n. va ave loc la Roma festivitatea aniversarei de 60 ani a acestui ilustru profesor, literat și mare filozof, — a contelui Angelo de Gubernatis.

Două comitete, unul străin și altul italian, și-au luat sarcina de a conduce această festivitate. Comitetul străin se compune din Carmen Sylva (M. S. Regina României), presidentă de onoare, d-na Evelyn Marini născută dela Tousse, presidentă efectivă, d-șoara Roma Lister, secretară, și d-na baroneasă de Rosenkrantz, tesorieră. În comitet, din România iau parte d-nele Zoe Sturdza, Maria Perieșanu-Buzău, V. A. Urechidă, principesa Maria Ghica, d-na Charlotta Leria, M. Vlădescu și d-na Dissescu. Comitetul italian e compus din ce are Roma mai bun și mai distins.

Frații din România iau parte foarte activă la această festivitate. Din incidentul ei, dl Ștefan Perieșanu-Buzău, a trimis în numele Ligii culturale următoarea adresă de felicitare ilustrului iubilar:

„Ilustre profesor! Liga pentru unitatea culturală a tuturor Românilor, recunoscătoare pentru călduroasa încurajare ce i-ai dat în toate ocaziunile, ajutînd cu valorosul tău condeiu națiunile oprimate, în inima cărora ai sădit razele de speranță pentru libertatea lor, profită și de ocaziunea ce-i dai iubileul tău de 60 ani, pentru a-ți trimite omagiile sale cele mai ferbinți, salutînd cu entuziasm și admirațiune pe veredele stejar al latinității.”

Felicitări cu această ocaziune se pot trimite și sperăm că se vor trimite și dela noi, pe adresa Monsieur le Conte Angelo de Gubernatis, 11 San Martino al Macao, Roma (Italia).

Istoria politiceii.

— După Sir Frederick Pollock —

T. V. Păcățian.

I.

Originea politiceii și a scrutărei științifice în filosofia greacă.

(Urmare).

Oare numai aparținerea la oaltă după rase, în cadrele unui teren dirijabil, cam la fel, cum și riul e vecinic același, deși apa se schimbă necontenit? Aristotel neagă lucrul acesta? zice că un cor jalnic nu e identic cu corul vesel sau comic, cu toate-că membrii pot să fie aceiași.

Mai trebuie pusă aci și continuitatea constituției.

După o revoluție, care schimbă tipul guvernului, statul nu mai e același, ear' cu toate-că cetățenii sînt aceiași, statul tot stat se numește.

Aristotel nu s'a gândit, firește, la raportații internaționale, legate cu Franța, prin însăși evoluțiunea continue. Dar' astfel de doctrină nu a fost ridicată la valoare, multă vreme după Aristotel. Dacă ne punem însă pe punctul sau de vedere, curat istoric-natural, am pute zice multe întru apărarea lui.

După lămurirea noțiunilor cetățean și stat, Aristotel întreabă: „Care e criteriul valorii constituțiilor? Săgea cratice?”

Răspunsul e simplu și clar. Constituția normală și potrivită e aceea, care e creată și administrată pentru binele public al tuturor, fie că puterea e depusă în mîna unui om, în mîinile mai multor oameni, sau în mîinile poporului însuși.

Constituția compusă conform intereselor esclusive ale unei clase singurice e incorectă și schimonosită, chiar și când are în vedere binele majorității, luată din întregime.

Formele obicnuite sînt: regatul, aristocrația și republica. Contrastul il formează: tirania, oligarchia și democrația.

Tirania e formă de stat monarhică, avantajată pentru monarhi. Oligarchia e domnia unei clase privilegiate, avantajată pentru bogați față de săraci. Democrația e domnia masselor, avantajată săracilor față de bogați.

Tirania și oligarchia se mai folosesc și astăzi, dar' în alte forme. Democrația aristoteliană însă a pierit din dicționarul politic, probabil pentru-că acest termen n'a fost destul de expresiv pentru obicnuita stare de lucruri.

Pentru a nu da naștere ideii, că din idealul de stat al lui Aristotel n'am pute învăța nimica, avem să mai spunem un cuvînt.

Herbert Spencer ne provoacă să ne îndreptăm ochii spre viitor dacă vrem să aflăm deslușirile posibile asupra chestiilor politice, căci aci vom găsi o stare de lucruri, în care: legea nu va avea altă justificare decât cea scoasă din însușirile ce le are ca susținătoare a condițiunilor necesare pentru conservarea perfecționării vieții, în stare sociabilă. Ceea-ce înseamnă, că noi abia după atîta bunătată de vreme am ajuns la nivelul aristotelian, sau, cum s'ar mai pute zice, la nivelul lui Pericle. Căci după Aristotel, scopul și țința guvernului este tocmai: „viața perfecționată în stare de asociare”. Acesta e motivul de îndreptățire pe seama guvernului și guvernului care nu se ocupă serios cu această țință, nu are drept de existență, pentru-că toate celelalte scopuri sînt subordonate scopului acestuia.

Celălalte motivări și scopuri de stat — și Spencer crede că aci se pot pune toate cele stabilite astăzi, Aristotel

le-ar fi declarat de absurde și de indiferente.

Dacă ar fi să fim sinceri față de noi înșine, ar trebui să ne aducem aminte, că problemele bărbatului modern de stat, sînt mult mai estinse și mai încurcate decît ale filosofului de stat din Grecia. La tot cazul, cetățenii pentru cari *Aristotel* a făcut să existe statul, formează în cele mai multe constituții democratice o clasă limitată și privilegiată.

Cetățenii lui *Aristotel* nu sînt oamenii răgazului și ai culturii, cari trăiesc din munca mânilor lor. Din muncitor mecanic cu ocupațiuni dure și din meșteșugar fără răgaz e greu să faci cetățean adevărat. Lucrul acesta îl ține *Aristotel* însuși de fără nădejde, chiar și dacă respectul ar executa lucrările cele mai fine și mai destere.

Pentru munca dură *Aristotel* pune pe plan *slavii*, lipsiți de ori-ce drepturi politice. De aici însă nu se poate concluda, că *Aristotel* ar voi să dea uitărei soarta sclavilor. Din contră, *Aristotel* ținea, că bărbatul de stat e dator să facă viața sclavilor cât se poate de plăcută și de fericită, întru-cît raporturile de viață o permit aceasta. Dar pentru adevărată fericire, ei, slavii, sînt incapabili.

Noi, cei de astăzi, am trecut peste barierele acestea, și ne aflăm în situația de a pute aplica idealul grecesc de stat la formațiunile noastre mari politice, altcum însă contemperate, ceea-ce mărește greutatea în mod îngrozitor.

Dacă și n'avem să ne așteptăm la un succes mai mare, — problema noastră e astăzi mult mai însemnată și scopul mult mai înalt.

E fapt vrednic de compătimire, că tot mai există guverne, cari se gîresc de civilitate, dar în loc să caute ca viața cetățenilor să fie îmbunătățită, aplică cu premeditare restrîngerii în multe direcțiuni și se folosesc de înocinșările cele mai neomenoase. În asemenea cazuri negreșit că nu e vorba de o greșală a civilizației, ci faptul e, că: **un guvern barbar s'a învîlît, la aparență, în dreseta civilizației.**

Ținerea unui congres penitențiar la *Petersburg* de exemplu se poate asemăna numai cu moravurile africane, după cari, vătavul mîncătorilor de oameni poate face paradă publică, purtând pe ureche coiful oficerului european, căzut pradă apetitului său.

Trebuie să regretăm, că puterile într'adevăr civilizate n'au curajul să spună Țarului și organelor sale aceea ce datorează ar fi să spună! (Va urma).

Din cronica veacului XIX.

— Date memorabile. —

6 Aprilie.

1848. În dieta din *Pojon*, Beöthy Ödön prezentă un proiect de lege despre uniunea *Ardealului*. În casa magnaților a luat cuvîntul, la proiectul religios, și episcopul român *Vasile Erdélyi*, din O-mare. În *Blaj* profesorul *A. Pumnul* lansează o proclamație îndemnînd pe Români să vină la marea adunare. Clericii

multiplică proclamațiunea, care produce mare fureber.

1849. Lupta dela *Isaszeg*; Ungurii au fost bătui.

1855. † *Teodor Aaron*, preposit în Lugoș (n. 6 Febr. 1803).

7 Aprilie.

1848. Advocatul român *Micas*, din *Cluj*, fu prins și arestat, dimpreună cu doi studenți români.

1849. Kossuth ține în *Vaf* conferență cu comandanții ostirei maghiare și exprimă ideea detronisării casei domnitoare. Numai *Görgei* se opune.

Din Turda.

— Înarmîntarea lui Ioan Cigărean. —

— 4 Aprilie n.

Luni, în 2 Aprilie a avut loc înarmîntarea regretatului Ioan Cigărean, pe lângă o ceremonie și asistență vrednică de vrednicul bărbat.

De mult nu am văzut o așa unanimă manifestație de simpatie și condolență a întregii poporațiuni din Turda fără deosebire de rang. Ba chiar și străinii și în linia primă colegii de oficiu în frunte cu vicecomitele au participat în corpore la actul funebru.

Și a fost vrednic neuitatul răposat de acest ultim onor.

N'a fost, ce-i drept, luptător activ în politica militantă, oficiul de stat ce l-a purtat cu cinste mai bine de 40 de ani l'a impus oare-care rezervă în direcția aceasta, și numele lui abia s'a pomenit în afară de marginile comitatului nostru. Dar' cu atât mai popular și mai iubit de toți a fost el înaintea miilor de Români din comitatul Turda-Arieș, asupra cărora și-a răversat el în decurs de 4 decenii razele activității sale neobosite, produse a minții lui luminate și a inimii lui calde și de neam iubitoare.

De aceea n'a fost numai frasă oratorică, ci au conținut adevăr cuvintele unuia dintre cei ce au vorbit la înarmîntare, când a zis că: „Întrebați pe ori-care Român începînd dela isvoarele Arieșului și până în inima Câmpiei, că cunoscut-a pe Ioan Cigărean? Și de-i veți spune că a murit, Moțul acela sărac sau Românul din Câmpie își va lua pălăria din cap și făcîndu-și cruce, cu lacrimi în ochi va rosti un: „*Dumnezeu se-l ierte*...”. Nu este în Turda instituțiune românească, între ai cărei fondatori s'nu găsești pe Ioan Cigărean; amintesc numai în treacăt banca „Arieșana”, despărțimentul „Asociațiunii”, clubul național al alegătorilor români, școala română gr-cat. etc.

Om modest și activ, totdeauna lui i-a venit partea leului la muncă, ear' când a venit vorba despre onoruri, despre resplădă, atunci s'a retras la o parte și a lăsat loc altora.

Există în comitatul Turda-Arieș o fundațiune al cărei capital se uoacă la 50 mii fl., lăsată de un fost comisar guvernial pe vremea absolutismului, un anumit Hirsch. Din fundațiunea aceasta beneficiază an de an trei tineri români ge-cat cu câte un stipendiu de 400, de 300 și 200 fl. Întrebați pe ori-cine dintre cei mai bătrîni din Turda și v'va spune că binefacerea aceasta o avem s'no datorim în cea mai mare parte străduințelor răposatului Ioan Cigărean. Prin manierele sale fine, prin presențarea simpatică a câștigat cu totul pentru conaționalii sei pe generosul fondator Hirsch.

Dar' nu aci culminează meritele lui Ioan Cigărean, ci în activitatea desvoltată ca prim-vice-notar comitatens.

El a fost singurul funcționar pe care l'a aflat era dualistă după-ce beamterii nemți s'au dus care în cătrău, și sub domnia ungurească el a servit 33 de ani, în decursul cărora a fost un adevărat protector și pînă la poporului, ale cărui interese și necăzuri nici-odată nu le-a pierdut din vedere, ci a ajutat și povăluit pe ori-ce Român necăjit, pe acuns și pe față, după-cum au cerut interesele.

Ce privește actul înmormîntării observ că serviciul d-zeos l-au împlinit protopopii Artemiu Codarcea din Turda și Simeon Pop din Luna asistați de 4 preoți. În biserică a ținut un frumos panegiric protopopul Codarcea, ear' afară la groapă a rostit o scurată alocuțiune dl Valer Moldovan în numele inteligenței și a poporului din comitat.

Fie-i odihna lină și memoria neuitată.

Raportor.

De pe la noi.

— Dela raportorii nostri. —

Somcuta - mare, 3 Aprilie n. — Cine cunoaște bine *Somcuta - mare* cu ținutul ei de bun nume — „*Chiorul*”, dar' mai cu seamă cei-ce știu trecutul și-l aseamănă cu prezentul acestui ținut, mai ales dela desființarea districtului încoace, cu mare bucurie va primi știrea plăcută, că dorința ferbinte a celor bine simțitori, pentru înființarea unei bănci românești în *Somcuta-mare*, centrul acestui ținut curat românesc, e în ajun de a se realiza.

Inițiativa pentru întruparea acestui ideal sfînt și de mult dorit a luat-o fruntașul nostru bărbat chioran, dl avocat *Nicolau Nilvan*, în conțelegere cu domnii *Ioan Serbu*, protopop, *Ioan Coza*, preot, *Ioan Bohățel*, preot, *Ioan Petrișor*, preot, *Isidor Hangea*, preot.

Ba s'au pus în conțelegere și cu cei mai marcanți fruntași ai Sălagiului, — domnii *George Pop de Băsești*, *Andrei Cosma*, director de bancă, *Alimpu Barboloviciu*, vicarul Silvaniei, *Demetriu Suciu*, director de bancă, *Dr. Vasiliu Gyurko*, avocat, *Dr. Teodor Mihali*, director de bancă ș. a., cari toți sînt cu un cuget și o inimă pentru înființarea băncii.

Apoi trebuie să fim pe deplin convinși, că unde se pun în fruntea unei întreprinderi astfel de caractere firme, solide și energice, acolo numai rezultat bun poate să fie. Cu toată siguranța pot comunica deci onor. public român, că e aproape timpul când vom zice: „Și cuvîntul trup s'a făcut.”

Încă sînt informat, prospectele băncii sînt deja tipărite în 500 esemplare; ear' terminul adunării pentru constituire e pus pe ziua de 16 l. c. aici în *Somcuta-mare*. Capitalul fundațional e proiectat în sumă de 100.000 coroane. Ar fi foarte bine însă, când acest capital s'ar ridica la 200.000 cor., din mai multe motive, cari cred că se vor desvolta și în adunare. Ori-cum însă, eu cred că dacă banca maghiaro-jidovească existentă și înființată aici acum 16 ani cu un capital fundațional de abia 11.000 fl. a ajuns la rezultatul operațiunilor sale, de care se bucură astăzi, — noul institut românesc are un viitor mult mai surizător. Totul depinde dela aceea, cum vom ști fiecare din noi a ne face datorițele. Însuflețirea însă e mare, nu numai la inteligență, ci și în popor, auzind că se face bancă românească. Aceasta nu fără cauză, ci cu drept cuvînt din mai multe motive, pe cari a le înșira aici nu aflu de lipsă, fiindcă cu toții le știm.

Institutul e proiectat a se numi „*Chiorana*”.

La lucru dar' cu toții, fiecare după starea și puterile de cari dispune!

La revedere pe ziua de 16 l. c. în număr cât mai impunător la adunare în *Somcuta-mare*, căci „Cu noi este Dumnezeu”.

X.

CHESTIUNI ȘCOLARE.

CONVOCARE.

Domnii învățători gr-or. români de sub jurisdicțiunea consistorului gr-or. român din Oradea-mare ca membri ai Reuniunii învățătoresți, precum și toți aceia, cari se interesează de înaintarea culturale naționale, și ar dori a se face membri ai acestei Reuniuni, sînt poștiți a lua parte la adunarea generală a Reuniunii învățătoresți, convocată pe Joi, în 30 Martie st. v. (12 Aprilie st. n.) a. c. la 9 ore dimineața, în școala gr-or. română din loc.

Programa:

1. Chemarea duhului sfînt, în biserică.
2. Deschiderea adunării, în școală.
3. Rezolvarea modificărilor propunse de guvern în statutele Reuniunii și votarea definitivă a acestora.
4. Raport despre starea fondului Reuniunii.
5. Alegerea funcționarilor și a comitetului central.
6. Încasarea taxelor.
7. Alte propuneri sau disertațiuni ce se vor înșina prealabil la presidiu.
8. Dispozițiuni în privința autentificării procesului verbal.
9. Închiderea adunării.

Dat în Oradea-mare, la 16/29 Martie 1900.

Nicolau Zigre,
președinte.

Cronica zilei.

Sibiu, 6 Aprilie n. 1900.

Memento. 7 Aprilie: Desp. Sibiu al reun. inv. gr-cat. din arhiepiscopie, adun. gen. în Sibiu.

12 Aprilie: Alegerea deputaților din cler la sinodul diecesei Aradului, teritoriul consist. din Arad. — Concurs de medic în cercul Ighiu-lui (pretura Magyar-Igen).

13 Aprilie: Concurs de notar cercual în Oiejde, pretura Ighiu (Magyar-Igen).

15 Aprilie: Concurs de medic cercual în Hațeg.

Din cauza sfîntei sîrbători de mîne, numărul proxim al foii noastre va apăre numai Luni seara.

Congresul studenților maghiari. Studenții universitari maghiari își vor ține congresul în anul acesta la *Dobrișin*. O delegație a studenților a umblat pe la ministrul-president *Szell*, rugîndu-l să primească protectoratul și prim-ministrul *Szell* a promis studenților tot posibilul seu ajutor, primind totodată și protectoratul oferit. Între chestiile ce vor fi discutate în acest congres studențesc e pusă și chestia națională. Așa ne spun ziarele maghiare.

Szell în perplexitate. Ziarul vienez „*Information*” află din isvor sigur, că prim-ministrul *Szell* era în mare perplexitate când cu îndeplinirea postului de ministru pe lângă *M. Sa*, fiindcă dintre aristocrații mai de frunte maghiari nu s'a arătat nici unul apliceat a intra în cabinetul seu, și așa a căzut soarta pe contele *Székényi*, care nu e cine știe ce autoritate politică. De aici deduce apoi numitul ziar, că naia politică a lui *Szell* are o însemnată spărțură. O fi!

Sedintă festivă va ține societatea de lectură „*Ioan Popasu*” a studenților dela gimnasiu, precum și a societății studenților dela școala comercială gr-or. din Brașov, Duminecă, în 26 Martie st. v. (8 Aprilie st. n.), în sala festivă a gimnasiului. Începutul la 3 ore p. m. Oferte benevole se primesc cu mulțumită. Venitul curat este destinat pentru fondurile societăților.

Programul: 1. „Cuvînt de deschidere”, de dl prof. Nic. Sulică, președintele societăților. — 2. „*Mei Mariel*”, marș de P. Mestroz, executat de orchestra soc. — 3. „*Frumuseța basmelor*”, disertațiune de Ilie Minea, stud. cl. VIII. gimn. — 4. „*Cîntec de unire*”, de Mozart, cîntat de corul în 4 voci al soc. — 5. „*Machbeth*”, actul II, scena I, de Shakespeare, predat de T. Morar, stud. cl. III. com. — 6. „*Suspînul*”, vals de Ivanovici, executat de orchestra soc. — 7. „*Vespasian și Papinian*”, dialog de I. Negruzzi, predat de I. Montani, stud. cl. VIII. gimn. și V. Glăjar, stud. cl. VII. g. — 8. „*Fazele de dezvoltare ale comerțului european*”, disertațiune de G. Domilescu, stud. cl. III. com. — 9. „*Rugămintea din urmă*”, de G. Coșbuc, declamată de N. Danielopolu, stud. cl. VII. gimn. — 10. „*Noaptea*”, de F. Abt, cîntată de corul în 4 voci al soc. — 11. „*Peșterii*”, anecdotă de T. Speranță, declamațiune comică de G. Gêrda, stud. cl. VIII. gimn. — 12. a) „*Cîntec de primăvară*”, de F. Schubert, cîntat de violine; b) „*Mandolinen-polea*”, (pizzicato) de Desormes, executată de orchestra soc.

„*Tribuna Literară*”, suplement alăturat la numărul de astăzi al foii noastre, are următorul cuprins:

Momentul național la poezii nostri moderni, — articol final (VI.) de Ioan Scurtu.

Crimă e sărutarea? după *Jókai*, de I. P. R.

Fugiți gânduri, poezie, de Ioan Scurtu.

Melancolie, poezie de Dela Budila.

Lilica, de Uliu Traian Mihailu.

Dr. Ioan Zurean, — cu ilustrațiune.

Cocoșatul îndărătnic, de George Moina.

Felurimi.

Prea Sfîntia Sa episcopul Popea, despre a cărui îmbolnăvire în București raportaserăm, s'a însănoșat pe deplin. Alături Prea Sfîntia Sa, isprăvind și misiunea în capitala României, a plecat acasă la Caransebeș.

Pentru bolnavi. D-na Ana Dr. Moga din prilejul fidanțării d-șoarei Süßmann cu medicul de regiment Dr. Kondr a dăruit Reuniunii igienice din Sibiu 50 coroane în favorul sanatoriului ce e a se înființa pe muntele Șanta pentru bolnavii incurabili.

Deputați mireni la sinodul eparhial din Caransebeș în cercul Buziașului sînt aleși d-nii *George Ioanoviciu*, mare proprietar, secretar de stat, și *Ioan Mareu*, învățător în Bocșa-montană.

FOITA „TRIBUNEI”.

Impresii din Rusia.

Mosca, 20 Febr. n.

În luna Ianuarie, nedestoinic-mi condeiu avu ocaziunea să aduc la cunoștința cetitorilor ziarului ce cu atîta zel dirigați, o palidă ochire despre puține din multele curiozități prețioase, ce posedă orașul *Petersburg*. Causa, că vizitarea multor din acestea e îngăduită numai în anumite zile și ore, — în cari nefind just, curiosul e silit să aștepte o nouă săptămână, — împedecându-mă de a completa cadrul corespondenței anterioare cu alte instituții nu mai puțin meritorii de a fi menționate și cunoscute, mă grăbesc acum, înainte de a povesti ceva despre *Mosca*, să schițez vr'o câteva din cele rămase cât mai pe scurt posibil — lipsa sănătății stîngîndu-mă de a fi destul de lămurit și amănunțit.

Voiu începe dar', tot cu *Petersburg-ul*, ca să termin cu *Mosca*.

În fortăreața *Petru și Pavel*, — ce nu mai are nici o importanță strategică în urma colosalei întinderi a orașului, a novelor invențiuni și progrese balistice, care de mult nu mai servește drept închisoare condamnaților politici (substituindu-o fortăreața *Schlusselfburg* de pe imbucătura Nevei cu lacul *Ladoga*), din care în fiecare zi se sloboade o lovitură de tun la ameazi spre a anunța orașului ora precisă, și pe ale cărei fortificațiuni

*) Veni anul 11 al „*Tribunei*”.

preumblarea e îngăduită numai la Rosalii și Sf. Petru, — în această cetate zic, se mai află o instituție, o curiozitate, anume: Monetăria statului.

Pentru a vizita *Tarpanaia*, ca să-i zic pe limba veche, e necesar un bilet eliberat de cancelaria ei numai Joile dela 1 până la 2 ore.

Odată biletul obținut, după o clipă de așteptare în antreu pentru formarea grupului necesar de 10—15 persoane, după câteva obiecțiuni și atențiuni făcute pîrinților a doi copii destul de mari spre a fi făcuți răspunșabili de șterpelirea unui gîlbior — fleac — ușile se deschid și boarea caldă îmbibată cu miros de metal și ulei coadit, e spintecată de sgomutul infernal al demonilor locomobili, ce ne asurzesc urechile și paralizează vocea. Prin huetul de masini, pîtrundem în frametul celor vr'o 200 lucrători, ce pentru o sumă minimă fabrică milioane și miliarde de monede în aur și argint, ce transformă metalele prețioase în acel obiect de schimb, în acel „ochiul al dracului”, într'acel al doilea factor necesar unui om după sănătate, în scurtul period de timp dela naștere la moarte, ce se chiamă viață.

S'o luăm dela capăt. Toate salele sînt enorme galerii; în cea din fund, de unde începem, într'un colț sînt brui de aur și argint în teancuri, ca stînginii de peatră prin părțile muntoase; în lungul ei pe o parte, în cuptoarele-cazane, un amalgam roșatic redus de foc la fluiditate clodote cu văpaie. Din ele se ia cu căușe, se toarnă în formele tăiate într'un enorm bloc de oțel, a cărui grosime și răcoala sleiește aliagii în drugi pătrați cât restele de jug. Bușteanul se despică, drugi cad, lucrătorii mînușăți îi curăță cu tesle de materii

străine pe la capete, li transportă într'o altă sală, într'un alt cuptor la înșoțit, apoi printre groși vâlătuci de oțel devin subțiați ca o fașe, ca cercurile de butoi, și cad într'o baie la călit. Dela celelalte trec printre alți vâlătuci, de o presiune sau tescuire enormă, cari dau acestor benți, fășii, cercuri sau cum se le mai numesc, tenacitate, densitate, lățimea și grosimea necesară monedelor de ciuruit din ele. Pe jos, în această arenă de sute metri pătrați, se calcă și încă cu atenție, că altfel își rupi gătul, în picioare metalul ce se va vedea în scurt timp înodat în nouă noduri, înfășurat în mătășă, în piele moale, sau la răcoarea cupțuselei de hazna, a cassei de fer. După zeci de pași sîntăcăiți ca și peste cercurile în desordine ale unui mare magazin de ferărie sau legătorii unei dogării, intrăm în sala nr. 3, în care lumea își astupă urechile din cauza pocniturilor ca de puști ale răzușelor sau datelor rotunde, ce din cercuri cioantă roțițe de aur și de argint ca-si-cînd n'ar tăia la metal, ci la pielea de ciur a cortorului pribeag. Bențile ciuruite se întorc earăși la cuptor, viitoarele monede cad într'o cutie și trec în urmă prin zeci de mașinării și aparate unele mai complicate decît altele. Trec mai înainte la răzușit, netezit sau slefuit, în aparatele de cântărit, din cari, tot automatic, cele cu greutatea normală cad într'o parte și se duc mai departe, cele în plus se întorc earăși la răzușit, și cele în minus cad în altă parte spre a lua drumul cuptorului. Cele bune, mai trec apoi la presa ce le formează dungile, la cea care imprimă zgarburii, dinții pe dungă, la peatra de probă spre a se elimina cele dogite, la presa stampilă ce le imprimă efigiile (ranțul și apoi

capul), la cazanul de lustruit, la masa de numărat cu metrul pătrat, de unde cad pe o piscoace la cântar, dela cântar pe alta, în săculețele ce se transportă la tesaur, la haznaa împărătească.

În atelierele fabricării medaliilor, se urmează aceleași proceduri, cu diferența că presele ce imprimă efigiile, au supramontate roate de fontă, blocuri mai mari decît petrele de moară, ale căror acse-virte, coboară în spirală cu pecețile sau stampilele în capete peste buțelele de aur.

Văzînd acest furnicar de aparate, unele mai complicate decît altele, atîta dibăcie și știință desvoltată, nu se poate să nu treacă prin creierul vizitatorului un crâmpieiu de admirație pentru pungașii falsificatori, cari dotați c'un creier inventiv, prin mijloace de tot simple, imitează cu o mare aseamire aspectul, sunetul, greutatea și duritatea tuturor monedelor.

Forța motrice e prin electricitate. Lucrătorii muncesc cu ușile zăvorâte și, la eșire din ateliere, es ca și Adam din rai; cu diferența, că dacă lui Adam i-s'ar fi îngăduit un măr în mână, acestora le e strict oprit chiar un simbre de aur între masele.

Eșind din poarta monetăriei, ocolind la stînga, trecînd pe sub o boltitură de granit a zidului fortăreței, apoi peste un pod într'o altă insulă a Nevei, ne aflăm în fața unei gigantice clădiri în semi-cerc, de cărămîidă netencuită. În aripa stîngă a semi-cercului, sînt atelierele arsenalului cetății, pentru a căror vizitare, trebuie o autorisație specială tot ca și pentru palatul imperial în timpul iernei când e locuit, și cari autorisații, sînt greu de obținut nu numai unor pigmei, dar' chiar unor uriași

ai societății. În centrul semi-cercului, sutele și miile de țevi de tun, de obuziere și mortiere, cît buștenii pentru scînduri, cît puținile s'au căzile de varză; câmpia întreagă coplesită de copaci și trupini de cioaie și oțel, face impresia unui virgîn făget culcat și ciopăit de tăișul nemilosului topor. În aripa stîngă a clădirii, e muzeul de artilerie, la a cărui intrare, un soldat complasant și îndatoritor, în așteptarea unui bacșiș, ca peste tot locul, se oferă grațios a ne da explicațiunile necesare. Cu ori-cădă imperfecție l'am înțeles, de l-aș urma-n condeiu cum l'am urmat cu pașul și urechea, ar trebui să-nrîug tot ca el vr'o trei ore la: Prinți, Țari și bătații; la Cneazi, Împărătești generali; la scuturi, coifuri, săbii și tot felul de uniforme de paradă de Țari și Împărăți; la istoricul diferitelor sarcofagii de antică răsboinică găsite în diferite părți ale imperiului și ale căror osăminte și resturi de armuri se vîd închise în sicrie de sticlă; la zeci sisteme tunuri, dela cele mai primitive până la cele cu lîdă, dela cele mai mici până la cele adevărate pesteri de oțel, în cari s'ar putea pitula sau pîti un nou Ioan Pipa al Bucureștilor; la sute modele de puști, obuziere, caronade, mortiere, puști baterii, mortiere baterii, puști revolve, mortiere revolve, tunuri revolve; la obuze, ghiulele, bombe legate în rețea de sfoară, de peatră, de tuciu sau oțel; la mii de feluri instrumente distrugătoare; la fel de fel de modele și sisteme de arme de foc, dela cele mai primitive întrebunțate prin 1428, data introducerii lor în Rusia și până la cele mai recente invențiuni din ziua de azi. (Va urma).

Braşov: H. Zintz.	Mediaş: C. Theil.	Orăştie: G. Zobel.
Făgăraş: J. Jaros.	Blaj: L. Schuller.	Deva: Farkas & Stiene.
Sighişoara: B. J. Teutsch.	Aiud: J. Kindl.	Bistriţa: Kollman & Keresztes.

